

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Котов Є. О.,

*магістрант, кафедра правознавства, ПУЕТ;
науковий керівник – доц. Кульчій О. О.*

Корупція трактується, як негативне суспільне явище, яке проявляється у використанні службовими особами наданих їм повноважень, з метою особистого збагачення чи збагачення інших наближених до себе осіб.

На території України, корупція існувала ще за часів Київської Русі, проте в той час дане явище сприймалося за норму, наприклад, система «кормлення», яка була запроваджена ще на Русі X-XI століттях і стала однією з найпоширеніших норм у «старорежимній» Росії. Або безоплатні посади канцлера та скарбника у Речі Посполиті. В обох випадках не існувало чіткої межі між приватними інтересами та публічними справами, що означало по суті запрошення до корупції у сучасному розумінні цього слова [5].

Перше законодавче обмеження корупційних дій належить Івану III. А його внук Іван IV (Грозний) уперше ввів страту як покарання за надмірність у хабарях (хабарництво). У період правління Івана IV поняття корупції та хабарництва фактично ототожнювалися. При Петрові Великому розцвітали і корупція, і боротьба царя з нею. Характерний епізод, коли після багаторічного розслідування був викритий у корупції і повішений при всьому істеблїшменті сибірський губернатор князь Гагарін. А згодом, за три роки, четвертували за хабарника Нестерова – того, хто викрив Гагаріна. Розпач Петра I дійшов до такого рівня, що, як писав В. О. Ключевський, він вирішив оприлюднити указ з нормою такого змісту: «хто украде в скарбниці лише стільки, щоб купити мотузку, буде на ній повішений» [5].

За роки незалежності України законодавство у сфері запобігання корупції досить часто змінювалося. Це було як криміналізація діянь, посилення покарань за кримінальні правопорушення, введення нових дрібних адміністративних проступків [3]. Так і декриміналізація, як наприклад 26 лютого Конституційний суд України визнав неконституційною ст. 368-2 Кримінального кодексу, яка передбачала притягнення до кримінальної відповідальності чиновників за незаконне збагачення [4]. Стаття 368-2, зокрема, передбачала покарання у вигляді позбавлення волі на термін до двох років за «набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами» [2]. І ось це саме формулювання «не підтверджено доказами» і стало зачіпкою для скасування всієї статті, оскільки презумпція невинуватості, з позиції суду, саме в тому і полягає, що звинувачений у кримінальному злочині не зобов'язаний надавати слідству жодних доказів щодо своєї невинуватості. Ще в 2017 році 60 народних депутатів подали до Конституційного суду України звернення з проханням перевірити статтю 368-2 на відповідність Конституції України [3].

Проте, істотних змін законодавство зазнало в останні 4 роки. Так, були створені антикорупційні органи та прийняті закони які створювали правову основу їх діяльності. Зокрема, Закон України «Про національне антикорупційне бюро»; Закон України «Про державне бюро розслідувань», в статті 5 цього закону визначено, що завданням Державного бюро розслідувань є запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої – третьої категорій посад державної служби, суддями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України; Закон України «Про запобігання корупції», в розділі 2 визначена правова основа діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції [4].

Також в національному законодавстві з 2011 року визначено, що корупція може існувати не лише між приватними особами та особами уповноваженими на виконання функцій держави і місцевого самоврядування, а і між посадовими особами юридичної особи приватного права, так Стаття 368-3 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми [2].

Також значно вплинуло на розвиток законодавства у сфері протидії корупції євроінтеграційна політика України, яка передбачає прозорість публічної служби і громадський контроль за діяльністю органів влади.

Отже, підводячи підсумки можемо сказати, що розвиток законодавства у сфері боротьби з корупцією здебільшого зводиться до посилення карального методу за корупційні діяння та введення нових норм.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР

2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III
3. Кримінальне право України. Загальна частина : конспект лекцій / А. А. Вознюк; вступне слово д.ю.н., проф. О. О. Дудорова. – К. : Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2016. – 236 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 326 с.
5. Історія держави і права України: Підручник. – К. : МАУП, 2007. – 552 с.